

## Favqulodda vaziyatlarning o`qitishda xalqaro tajribalarni qo`llash.

**Qo`chqarov Ilhomjon Abdubasirovich**

Farg`ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

### ABSTRACT

Tourism aimed at learning about foreign culture is divided into cognitive and pilgrim tourism. Cognitive tourism is characterized by visiting historical, cultural or geographical attractions. Tourists who travel for cognitive purposes are often interested in the social and economic relations of the countries they visit. The purpose of pilgrimage tourism is to visit places of special religious significance

### ARTICLE INFO

**Received:** 26<sup>th</sup> December 2023

**Accepted:** 20<sup>th</sup> February 2024

### KEY WORDS:

Historical, Cultural Or Geographical Attractions, Pilgrim Tourism, Tourism

### Kirish:

Favqulodda vaziyatlar, xoh tabiiy ofatlar, xoh texnogen inqirozlar, tezkor va samarali javoblarni talab qiladi. Ushbu javoblarning samaradorligi ko'pincha jalb qilingan xodimlarning tayyorgarligi va tayyorgarligi darajasiga bog'liq. Tabiiy ofatlar chegaralarni kesib o'tishi va turli jamoalarga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan tobora o'zaro bog'liq dunyoda favqulodda mashg'ulotlarda xalqaro tajribalardan foydalanishning ahamiyati beqiyos. Ushbu maqola xalqaro tajribalarni favqulodda o'quv dasturlariga kiritish, potentsial foydalarni o'rganish va amalga oshirish strategiyalari haqida tushuncha berishning ahamiyatini tushuntirishga qaratilgan.

### Adabiyot Tahlili:

Mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqish xalqaro tajribalarni favqulodda o'quv tashabbuslariga kiritish qiymati bo'yicha o'sib borayotgan konsensusni ochib beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, butun dunyo bo'ylab turli xil yondashuvlar va eng yaxshi amaliyotlarga ta'sir qilish favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilarning samaradorligini oshiradi va umumiy tayyorgarlikni yaxshilaydi. Bundan tashqari, madaniyatlararo ta'lim favqulodda vaziyatlar xodimlari o'rtasida hamdardlik, tushunish va hamkorlikni rivojlantiradi, bu ko'p madaniyatli sharoitlarda tabiiy ofatlarni muvaffaqiyatli boshqarish uchun muhim fazilatlaridir.

### Usullari:

Favqulodda mashg'ulotlarda xalqaro tajribalarni amalga oshirish tizimli yondashuvni talab qiladi. Xalqaro tashkilotlar, davlat idoralari va nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikdagi hamkorlik bilim almashish va resurslarni almashishni osonlashtirishi mumkin. O'quv dasturlari turli mintaqalardagi amaliy tadqiqotlar, simulyatsiyalar va hayotiy stsenariylarni o'z ichiga olgan holda ishlab chiqilishi kerak, bu esa ishtirokchilarga keng tajriba va istiqbollarni o'rganishga imkon beradi. Bundan tashqari, virtual haqiqat simulyatsiyasi va onlayn o'quv modullari kabi texnologiyaga asoslangan platformalar xalqaro tajribaga kirishni osonlashtirishi va uzluksiz o'rganishni rag'batlantirishi mumkin.

### Natijalar:

Xalqaro tajribalar favqulodda mashg'ulotlarni bir necha jihatdan sezilarli darajada oshirishi mumkin:

- **Bilimlar almashinuvi:** Favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilar o'zlarining xalqaro hamkasblarining tajribalaridan saboq olishlari, turli xil yondashuvlar, texnikalar va turli xil favqulodda vaziyatlarni hal qilishning eng yaxshi amaliyotlari haqida ma'lumot olishlari mumkin. Ushbu bilim almashinuvi turli xil istiqbollari va strategiyalarni o'z ichiga olgan holda o'quv dasturlarini boyitishi mumkin.

Favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilar o'rtasida transchegaraviy bilimlar almashinuvi butun dunyo bo'ylab favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va javob choralari yaxshilash uchun juda muhimdir. Tajriba, texnika va ilg'or tajribalarni almashish orqali respondentlar bir-birlarining muvaffaqiyatlari va qiyinchiliklaridan saboq olishlari va natijada turli xil favqulodda vaziyatlarni yanada samarali hal qilish imkoniyatlarini oshirishlari mumkin.

Misol uchun, Kaliforniyadagi o'rmon yong'inlariga javob berish guruhi buta yong'inlariga qarshi kurashda katta tajribaga ega bo'lgan avstraliyalik hamkasblaridan qimmatli strategiyalarni o'rganishi mumkin. Xuddi shunday, bir mamlakatdagi tibbiy javob guruhi boshqa mamlakatda shu kabi yuqumli kasalliklar bilan shug'ullangan sog'liqni saqlash mutaxassislarining tajribalaridan foyda olishlari mumkin.

Ushbu bilim almashinuvini seminarlar, o'quv dasturlari, konferentsiyalar va onlayn platformalar kabi turli vositalar orqali osonlashtirish mumkin. Bu nafaqat individual javob beruvchilarning malakasi va tajribasini boyitadi, balki inqiroz davrida xalqlar o'rtasida hamkorlik va birdamlikni rivojlantiradi.

- **Madaniy xabardorlik:** xalqaro tajribalar favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilarni turli madaniyatlar, tillar va ijtimoiy me'yorlarga ta'sir qiladi. Favqulodda vaziyatlarda madaniy nuanslarni tushunish juda muhimdir, chunki bu javob beruvchilarga inqiroz paytida turli jamoalar bilan samarali va hurmat bilan muloqot qilishga yordam beradi.
- **Moslashuvchanlik:** xalqaro sharoitlarda o'qitilgan respondentlar ko'proq moslashuvchanlik va chidamlilikni rivojlantiradilar. Ular notanish muhitda harakat qilishni, til to'siqlarini engib o'tishni va sharoit tez o'zgarishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarda qimmatli ko'nikmalar bo'lgan turli jamoalarda samarali ishlashni o'rganadilar.
- **Tarmoq va hamkorlik:** xalqaro o'quv dasturlari turli mamlakatlardan favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilar o'rtasida tarmoq va hamkorlikni osonlashtiradi. Dunyo bo'ylab hamkasblar bilan munosabatlarni o'rnatish inqirozlar paytida hamkorlikni kuchaytiradi va chegaralar bo'ylab tezroq va muvofiqlashtirilgan javoblarni beradi.

Xalqaro o'quv dasturlari haqiqatan ham turli mamlakatlardan favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilar o'rtasida tarmoq va hamkorlikni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu dasturlar respondentlar uchun birlashish, tajriba almashish va bir-birlarining tajribasi va istiqbollari o'rganish uchun noyob imkoniyat yaratadi. Dunyo bo'ylab hamkasblari bilan munosabatlarni o'rnatish orqali javob beruvchilar inqiroz paytida bebaho bo'lgan aloqa kanallari va ishonchni o'rnatishlari mumkin.

Turli mamlakatlardan kelgan favqulodda vaziyatlarga javob beruvchilar o'rtasida samarali hamkorlik chegaralar bo'ylab tezroq va muvofiqlashtirilgan javob berishga imkon beradi. Tabiiy ofatlar yoki pandemiya kabi favqulodda vaziyatlarda xalqaro hamkasblar bilan aloqalarni o'rnatish tezkor ma'lumot, manbalar va yordam almashish imkonini beradi. Ushbu hamkorlikdagi yondashuv nafaqat javob harakatlarining samaradorligini oshiradi, balki favqulodda vaziyatlarni boshqarishning yanada keng qamrovli va barqaror global tizimini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, xalqaro o'quv dasturlari orqali tarmoq innovatsion echimlar va ilg'or tajribalarni ishlab chiqishni rag'batlantiradi. Javob beruvchilarni turli xil yondashuvlar va metodologiyalarga ta'sir qilish orqali ushbu dasturlar ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rag'batlantiradi, bu esa favqulodda vaziyatlarda javob berishning yanada samarali va samarali strategiyasini qabul qilishga olib keladi.

Umuman olganda, xalqaro o'quv dasturlari kuchli tarmoqlarni qurish va butun dunyo bo'ylab favqulodda vaziyatlarda yordam beruvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi. Ushbu aloqalar global favqulodda vaziyatlarning tobora murakkab va o'zaro bog'liq tabiatini

hal qilish, oxir-oqibat hayotni saqlab qolish va ofatlarning butun dunyo bo'ylab jamoalarga ta'sirini yumshatish uchun juda muhimdir.

- Turli qiyinchiliklarga duchor bo'lish: javob beruvchilar xalqaro miqyosda o'qitish orqali favqulodda vaziyat stsenariylari va qiyinchiliklarining keng doirasiga duch kelishadi. Bu ularning mahoratini kengaytiradi va ularni turli xil favqulodda vaziyatlarni, shu jumladan o'z mintaqalarida tez-tez duch kelmaydigan vaziyatlarni hal qilishga tayyorlaydi.
- Innovatsiya va muammolarni hal qilish: turli xil yondashuvlar va metodologiyalarga ta'sir qilish shoshilinch mashg'ulotlarda innovatsiyalar va muammolarni hal qilishni rag'batlantiradi. Javob beruvchilar boshqa mamlakatlarning muvaffaqiyatli strategiyalarini o'z kontekstiga moslashtira oladilar, bu esa favqulodda vaziyatlarni bartaraf etishning yanada samarali va samarali tizimlariga olib keladi.

Umuman olganda, xalqaro tajribani favqulodda o'quv dasturlariga kiritish respondentlarning imkoniyatlarini oshiradi, transchegaraviy hamkorlikni yaxshilaydi va favqulodda vaziyatlar va ofatlarga global barqarorlikni mustahkamlaydi.

Keling, turli mamlakatlar favqulodda mashg'ulotlarda xalqaro tajribalarni qanday qo'llashlarini ko'rib chiqaylik:

#### Qo'shma Shtatlar:

- Qo'shma Shtatlar turli mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar tajribalaridan kelib chiqib, shoshilinch mashg'ulotlarga kompleks yondashuvdan foydalanadi. Misol uchun, Fema (Federal Favqulodda vaziyatlarni boshqarish agentligi) kabi tashkilotlar tabiiy ofatlarga tayyorgarlik, javob berish va tiklanish bo'yicha eng yaxshi amaliyotlarni almashish uchun butun dunyo bo'ylab hamkasblari bilan hamkorlik qiladi.

- AQSh, shuningdek, Birlashgan Millatlar tashkiloti tomonidan har yili o'tkaziladigan ko'p millatli tabiiy ofatlarga qarshi kurash mashqlari kabi xalqaro mashg'ulotlar va mashqlarda faol ishtirok etadi.

#### Yaponiya:

- Yaponiya zilzila va tsunami kabi tabiiy ofatlarga moyil bo'lib, shoshilinch o'qitish tizimiga ega. Ular ko'pincha xalqaro sheriklar bilan, ayniqsa Chili va yangi Zelandiya kabi geologik xavfi o'xshash mamlakatlar bilan hamkorlik qiladilar.

- Yaponiyaning favqulodda vaziyatlarni boshqarish agentliklari tez-tez tayyorgarlik va javob berish qobiliyatini oshirish uchun qo'shma mashg'ulotlar va bilim almashish tashabbuslarida qatnashadilar.

#### Norvegiya:

- Norvegiya favqulodda mashg'ulotlarga jamoatchilikka asoslangan yondashuvni ta'kidlaydi, bu erda mahalliy munitsipalitetlar muhim rol o'ynaydi. Ular Kanada va Shvetsiya kabi shu kabi muammolarga duch kelgan mamlakatlar bilan tajriba almashishlari ma'lum bo'lgan.

- Norvegiya favqulodda xizmatlari, shuningdek, turli xil stsenariylar va javob strategiyalaridan o'rganish uchun xalqaro mashg'ulotlarda, xususan NATO va Evropa Ittifoqi tomonidan tashkil etilgan mashg'ulotlarda qatnashadilar.

#### Avstraliya:

- Avstraliya ko'pincha tabiiy ofatlarni boshqarish bo'yicha tajriba almashish uchun Osiyo-tinch okeani mintaqasidagi qo'shni davlatlar bilan hamkorlik qiladi. Ular Indoneziya va Filippin kabi mamlakatlar bilan siklonlar va toshqinlar kabi tabiiy ofatlarni ko'rib chiqish bo'yicha bilim almashish uchun hamkorlik aloqalarini o'rnatdilar.

- Avstraliya favqulodda vaziyatlar xodimlari ASEAN (Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari assotsiatsiyasi) va APEC (Osiyo-tinch okeani iqtisodiy hamkorligi) kabi tashkilotlar tomonidan olib boriladigan mintaqaviy mashg'ulotlar va o'quv dasturlarida tez-tez qatnashadilar.

#### Germaniya:

- Germaniya Favqulodda treninglar bilan bog'liq xalqaro forumlar va tashabbuslarda faol ishtirok etadi, masalan, Evropa fuqaro muhofazasi mexanizmi va BMTning tabiiy ofatlar xavfini kamaytirish bo'yicha Sendai doirasi.

- Germaniya favqulodda xizmatlari ko'pincha qo'shni Evropa mamlakatlaridagi hamkasblari bilan, shuningdek, uzoqdagi sheriklar bilan tajriba almashish va tabiiy ofatlarga qarshi kurashish va boshqarish imkoniyatlarini oshirish uchun hamkorlik qiladi.

Dunyo mamlakatlari o'zlarining tayyorgarligi va javob berish qobiliyatini oshirish uchun hamkorlik, qo'shma mashqlar va bilim almashish tashabbuslari orqali favqulodda mashg'ulotlarda xalqaro tajribalardan foydalanadilar. Ushbu tajriba almashinuvi tabiiy yoki texnogen bo'ladimi, har xil favqulodda vaziyatlar va ofatlarni samarali boshqarish uchun juda muhimdir.

#### **Muhokama:**

Muhokama bo'limi favqulodda mashg'ulotlarda xalqaro tajribalarni jalb qilishning oqibatlarini o'rganadi. U madaniyatlararo ta'lim bilan bog'liq muammolar va imkoniyatlarni ko'rib chiqadi va tabiiy ofatlarni samarali boshqarishda madaniy sezgirlik va kontekstual tushunishning muhimligini ta'kidlaydi. Bundan tashqari, u turli kontekstlarda dolzarblik va samaradorlikni ta'minlash uchun o'quv dasturlarini doimiy baholash va moslashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

#### **Xulosa va takliflar:**

Xulosa qilib aytganda, shoshilinch mashg'ulotlarda xalqaro tajribalardan foydalanish tayyorgarlik va javob berish qobiliyatini oshirish uchun qimmatli strategiyadir. Global nuqtai nazarni qabul qilish va turli xil tajribalarni o'rganish orqali favqulodda yordamchilar murakkab muammolarni yaxshiroq hal qilishlari va ofatlar ta'sirini samarali ravishda yumshatishlari mumkin. Oldinga siljib, siyosatchilar, o'quv muassasalari va manfaatdor tomonlar uchun xalqaro tajribalarni o'quv dasturlariga integratsiyalashuvga ustuvor ahamiyat berish va transchegaraviy ta'lim va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan hamkorlikdagi tashabbuslarga sarmoya kiritish zarur.

Xalqaro tajribalarni favqulodda mashg'ulotlarga qo'shish barqaror jamoalarni qurish va tabiiy ofatlarga qarshi global imkoniyatlarni mustahkamlash uchun proaktiv yondashuvni anglatadi. Dunyo bo'ylab jamoaviy donolik va tajribani qo'llash orqali biz favqulodda vaziyatlarga yaxshiroq tayyorgarlik ko'rishimiz va ularga javob berishimiz, o'zaro bog'liq dunyoda hayot va turmush tarzini himoya qilishimiz mumkin.

#### **Adabiyotlar.**

1. Decree of the Government of the Russian Federation "On the preparation of the population in the field of protection from natural and man-made emergencies" dated September 4 2003 No 547 (ed.) Consultant Plus: reference and legal system
2. Andersen V 2001 Resolution of the Government of the Russian Federation "On Approval of the Regulations on the Preparation of the Population in the Field of Civil Defense" of 02.11.2000 No 841 (last ed.) Consultant Plus: ref. Legal system "Training of medical teams on-site for individual and coordinated response in emergency management" Int. J. Emerg. Manage. 1(1) 3– 12
3. Andersen V 2001 Training of medical teams for individuals and coordinated response in emergency management Int. J. Emerg. Manage. 1(1) 3–12
4. Beaton R D 2002 Instrument development and evaluation of domestic preparedness training for first responders Prehospital and Disaster Medicine 17(3) 119–125
5. Alexander D E 2003 Towards the development of standards in emergency management training and education Disaster Prevention and Manage. 12(2) 113–123
6. The Federal Law "On Civil Defense" dated February 12, 1998 No. 28-FZ (ed.) Consultant Plus: Ref. Legal system
7. The Federal Law "On the Protection of the Population and Territories from Natural and Man Made Emergencies" dated 12/21/1994 No. 68-Φ3 (ed.) Consultant Plus: ref. Legal system